

Promišljanje ekološke demokratije tragovima Benoît Lechat

Article by Jonathan Piron

October 14, 2021

Razmišljanja Benoit Lechat, suosnivača časopisa „Green European Journal“ i rukovodioca sektora za publikacije u belgijskom zelenom analitičkom centru (tink tenku) „Etopia“, aktuelna su i uticajna i šest godina nakon njegove smrti. U svojim poslednjim radovima, Lechat je naglasio potrebu za zelenim demokratskim preokretom, koje efikasno kombinuje demokratiju i ekologiju. Logično, ovakav iskorak bi trebalo da vode evropske zelene stranke. Međutim, da bi u tome uspeli, Zeleni bi prvo i sami morali da shvate fundamentalne promene u društvu današnjice.

U uvodniku zelenog evropskog časopisa (**Green European Journal**) za leto 2014. Lechat je primetio: „Između 1980. i 2014. ne samo da se skala ekoloških problema dramatično proširila, već su se i društveni i antropološki uslovi političkog angažmana duboko promenili kulturnom evolucijom naših postindustrijskih društava.“¹ Svi eventualni predlozi koji se odnose na reformu sadašnjih demokratskih institucija ka većoj održivosti i participaciji bi stoga morali da uzmu u obzir ove strukturne promene.

Danas, 2021. godine, ova lekcija je i dalje na snazi. U vreme kada se ljudi sve više pitaju mogu li predstavničke demokratije sprečiti ili se čak samo uhvatiti u koštac sa ekološkim krizama, neki pojedinci i grupe koji se bave zaštitom životne sredine (među kojima je i francusko-švajcarski filozof Dominique Bourg) predlažu reforme koje bi omogućile današnjim demokratijama da bolje odgovore na ekološka ograničenja. Ne baveći se kvalitativnom analizom ovakvih predloga, sam savremeni politički ambijent i kriza legitimiteta koja pogađa demokratske institucije pokazuju da se već sada ne može govoriti samo o tome kako učiniti demokratiju ekološki kompatibilnom, nego se radi o tome kako je bez daljnjeg uopšte spasiti.

Svest o ekološkim pitanjima nesumnjivo raste. Svedoci smo da se u velikom broju zemalja svakodnevno organizuju klimatski marševi, a debate o zelenim temama su sveprisutne u medijima, pa se čak i u poslovnim krugovima insistira da se učini sve kako bi se planeta spasila. Ipak, opšti pristup i dalje ostaje ekološki ograničen, nastojeći da problem sagleda samo u smislu zagađenja i emisije gasova. Pitanje se sagledava samo i jedino kroz perspektivu stabilizacije sadašnjeg sistema, nikada kroz moguće katalizatore za njegovu transformaciju. Jaz između stručnjaka i političara, s jedne strane, i javnosti, s druge strane, postao je očigledan tokom Covid-19 krize, što je dovelo do dalje erozije poverenja. Došlo je do tzv. „šanse za ekspertokratiju“ koje se i sam Lechat plašio, prisiljavajući nas da razmislimo o mehanizmima koji bi je mogli sprečiti da se ukoreni i prevlada.

Pitanje se sagledava samo i jedino kroz perspektivu stabilizacije sadašnjeg sistema, nikada kroz moguće katalizatore za njegovu transformaciju.

Trenutna kriza demokratije ima mnogo aspekata. Međutim, da li ona zaista ima zajedničke korene sa ekološkom krizom? Kao što je Lechat istakao u svojoj istoriji frankofone belgijske partije zelenih,² dva metoda konsultacija uspostavljena 1970-ih i 1980-ih radi sprečavanja industrijskih projekata koji zagađuju okolinu, rezultirali su komplikovanim i tromim administrativnim procesima, koji sami po sebi crpe značajnu količinu resursa samih ekoloških i društveno-aktivističkih grupa. Rezultat je „ekološka birokratija“ koja nije u stanju da u potpunosti reši uzroke problema. Štaviše, ti isti mehanizmi se zatim koriste protiv vođenja ekološke politike kada se, na primer, lokalne grupe protive izgradnji postrojenja vetrenjača.

Mehanizmi društvenih i ekoloških usaglašavanja se preklapaju, a ponekad i sukobljavaju. Iako izgleda da na političare ne utiču ograničenja ovih konsultativnih procesa, fragmentacija predstavničkom političkog sistema čini pregovore neopisivo kompleksnim. Ovo zauzvrat pojačava utisak političkog sveta koji je nesposoban za upravljanje i nije u kontaktu sa društvenom realnošću.

Ovde dolazimo do važnosti korišćenja političke sociologije za razumevanje ovih prepreka: „Moramo se zapitati sledeće: kako društvena dinamika u našim današnjim društvima zapravo ne pogoduje političkoj dinamici koju bi Zeleni želeli da stvore kako bi ispunili svoje ciljeve?“³ Za Zelene se, dakle, onda postavlja sledeće pitanje: kako možemo biti politički efikasni? Osvajanjem većine, naravno – ali šta učiniti da bi se to postiglo?

U susret ekološkoj demokratiji

Lechat je objasnio da radikalna demokratija mora biti prioritet Zelenih na putu ka održivom društvu. Demokratija će, naravno, i u ovom slučaju ostati sistem za raspravu među ljudima, najbolji način da se „miroljubivo suprotstavite jedni drugima“.⁴ Ali za razliku od ranih ideologija modernosti, poput socijalizma i liberalizma, harmonija pod ekološkom demokratijom neće biti izgrađena na štetu budućih generacija, ekosistema i živih organizama. Niti će činiti da životna sredina bude moneta za potkusurivanje tradicionalnih politika. Umesto toga, učiniće institucije zelenijim i obezbediti njihovu decentralizaciju. Ovde se ne radi se o davanju glasa životinjama ili nerođenoj djeci, već o izgradnji demokratskih sistema koji osluškuje i integriše signale upozorenja koje nam priroda šalje uzimajući u obzir i uticaj koji naše akcije mogu da imaju na buduće uslove života.

Na putu ka ekološkoj demokratiji pojavljuju se tri prioriteta. Prvo, politika zaštite životne sredine mora ojačati participaciju na lokalnu – čin decentralizacije – u sprovođenju ambicioznijih planova za ekološku tranziciju – čin centralizacije. To podrazumeva jačanje demokratije na svakom nivou stvaranjem javnih prostora za diskusiju koji informišu procese donošenja odluka. Svaki od ovih procesa decentralizacije mora biti izgrađen na dinamizmu javnih prostora podstaknutim pluralističkim medijima koji favorizuju debatu i analizu

naspram senzacionalizma i mistifikacije. Negovanje demokratije je neodvojivo od rada na jačanju istinskog javnog prostora na svim nivoima, od lokalnog do evropskog.

Konačno, ekološka demokratija se neće dogoditi bez stvaranja društveno-ekološke države koja će se pozabaviti nejednakostima, dok se državna doktrina i dalje razvija.

Drugo, preporod demokratije ne može se dogoditi bez rešavanja kulturnog pitanja – činjenica koju je Lechat više puta isticao u svojim priložima belgijskom progresivnom časopisu „La Revue Nouvelle“. Od kasnih 1980-ih dolazi do nesklada unutar programa institucionalnih i političkih reformi Zelenih partija koji se tiče njihovih ekoloških i kulturnih projekata. Ipak, ekološka transformacija mora mobilisati celo društvo, uključujući i njegove obrazovne i kulturne resurse. Ne radi se samo o tehničkim, političkim ili ekonomskim izborima, već o stvaranju građanske i društvene dinamike. „Kultura je sposobnost društva da deluje na sebe samo, menjajući svoje društvene predstave.“⁵ Tranzicija, dakle, takođe zavisi od kulturnih politika koje pokreću istoriju, kreativnost, umetnički izraz i društvenu koheziju prostora i ljudi.

Konačno, ekološka demokratija se neće dogoditi bez stvaranja društveno-ekološke države koja će se pozabaviti nejednakostima, dok se državna doktrina i dalje razvija. Produktivizam koji dele neoliberalna, socijaldemokratska i marksistička tradicija „počiva na uverenju da je rast proizvodnih snaga od suštinskog značaja za rešavanje sukoba svojstvenih društvu“.⁶ Umesto da se drži uverenja da regulative mogu zadovoljiti sve i svakoga, ekološku tranziciju treba institucionalizovati kroz novu koncepciju demokratije koja proširuje učešće građana. Naime, nema društvene ekologije bez pokreta za demokratiju i bez post-materijalističke i kosmopolitske redefinicije solidarnosti.

U svakom od ovih slučajeva, nalaženje zajedničkog jezika između stručnog znanja i demokratskog promišljanja je od suštinskog značaja za sprečavanje zaokreta ka eksperkokratiji koja postaje neprihvatljiva za sve šire slojeve društva. Upravljanje borbom sa pandemijom upozorilo nas je na ove rastuće opasnosti. Suočene sa dugoročnom klimatskom krizom, naše institucije moraju da se promene.

Jonathan Piron leads the foresight department of Etopia, the French-speaking Belgian Green foundation. He also teaches international relations at HELMo (Liège).

GREEN EUROPEAN JOURNAL

Translation available in English, French

Published in the *Green European Journal*

Downloaded from <https://www.greeneuropeanjournal.eu/promisljanje-ekoloske-demokratije-tragovima-benoit-lechat/>

The Green European Journal offers analysis on current affairs, political ecology and the struggle for an alternative Europe. In print and online, the journal works to create an inclusive, multilingual and independent media space.

Sign up to the newsletter to receive our monthly Editor's Picks.